

FOREDRAG PÅ FELLESMØTE FOR LANDSSTYRET OG STORTINGSGRUPPA
2.10.81

Den politiske situasjon

Kjære partifeller,

Hva er det som nå preger bildet av Arbeiderpartiet? La meg prøve meg med 5 stikkord:

- Nøktern optimisme

- 2.
- Glede over en valgkamp som lyktes og som rystet oss sammen
  - Pågangsmot og vilje til å gjøre en innsats
  - Erkjennelse av at vi står foran store oppgaver
  - og at det kreves fantasi og hardt arbeid, hver dag, hver uke, hver måned

Valgkampen startet i dette partiet natten til 15. september! Det er en kamp vi skal være mange om, og som skal gjøres med glede, samspill, mot og tro! Tro på egen sak. Tro på felles tak.

Jeg hadde lyst til å innlede på denne måten. Men la meg så få takke dere alle for innsatsen i valgkampen. Det

var en valgkamp som har gitt følelsen av - og et helt riktig inntrykk av - lagspill, samarbeid, felles mål og felles ansvar. Slik er bildet av oss som parti og bevegelse. Slik ønsker nå våre partifeller at vi kan bygge vårt arbeid også fremover, mot styrket politisk og organisasjonsmessig gjennomslag i 1983 og 1985. Alle de reaksjoner vi har mottatt etter valget viser at det nå er et gå-på humør og en arbeidsvilje som lover godt. Den må vi ta vare på og stimulere i ukene og månedene fremover. Vi står politisk samlet. Det er andre som har problemer med sprik.

Vi har grunn til å føre videre melodien fra valgkampen - også med de 5 sakene våre: De gir et bilde av partiet

4.

som det er lett å få tak i - og lett å identifisere seg med. Sikkerhet, avspenning og fred; Arbeid for alle, Forsvar for Velferdsstaten, Oljen for hele folket, Likestilling og demokrati. Dette er de viktigste områder - det er her vår framtid formes. Velgerne, valgarbeiderne - og alle våre mange sympatisører kjenner oss på disse sakene. De er våre - de er saker vi vil kjempe for - også i opposisjon! Når vi klarte å gjennomføre valgkampen på vårt eget grunnlag og bringe de andre på defensiven, er det et godt utgangspunkt for det viktige arbeidet vi nå sammen skal ta fatt på.

AUF holdt sitt landsstyremøte sist lørdag. Møtet var preget av stor vilje til ny innsats, og debatten ga mange impulser og ideer til det arbeid som nå ligger foran oss.

Jeg skal ikke bruke mange ord på selve valgresultatet. Dere kjenner det like godt som meg. Kristelig Folkeparti og Senterpartiet og Venstre mistet en fjerdedel av sine stemmer. For Senterpartiet kom dette på toppen av en like stor tilbakegang sist. På to Stortingsvalg er partiene i sentrum redusert fra 30 til 20 prosent. Hva partiene vil gjøre med en kurs som har ført til så katastrofale resultater er et av de sentrale spenningsmomenter i norsk politikk i årene som kommer.

Valgets vinnere er Fremskrittspartiet som fikk 105 000 stemmer og fire mandater og Høyre som gikk nesten 7 prosent fram i forhold til 1977. Vi skal likevel merke oss at fremgangen var beskjeden i forhold til fylkestings-

6.

valget i 79. Ikke så få høyrefolk er skuffet i forhold til de forventninger gallup hadde gitt dem. Vi ser visse tegn til stagnasjon - og i Oslo fikk partiet 1 prosent mindre i år enn i 1977. Dette er viktige nyanser, men la oss ikke overse hovedtrenden: en solid høyresving blant velgerne.

Vårt eget resultat ligger 5 prosent under 1977 og 1.2 prosent over fylkestingsvalget i 79. Vi er fortsatt suverent landets største parti med 140 000 flere stemmer enn Høyre. Vi har gått fram med 6 prosent eller drøyt 150 000 stemmer det siste trekvart år.

Men det er alvorlige og negative trekk i bildet. Ungdommen slutter i for liten grad opp om Arbeiderpartiet. Dette er særlig alvorlig fordi Høyre og Fremskrittspartiet øker sine andeler av ungdomsvelgere. Klarer vi ikke å snu denne utviklingen, vil vi heller ikke makte å opprettholde Arbeiderpartiet som det største og dominerende partiet i framtida. For samfunnet vil konklusjonen være like klar: Det er umulig å skape et nødvendig fundament for velferdssamfunnet hvis stadig nye generasjoner vender det ryggen og stemmer for høyrepartier.

La oss huske på en ting: De yngste førstegangsvelgerne var 7-8 år da Borten-regjeringen brøt sammen av indre krev og handlingslammelse. De har ikke opplevd borgerlig

8.

styre. For dem er Arbeiderpartiet "syndebukken" for det tilvante - det bestående - samfunnskritikkens mål - så å si. Noen dårlig opposisjon kan vi heller ikke si vi har hatt. De har holdt ut, stått på med sin kritikk og bildet av en "feilslått" politikk, et samfunn i krise, mennesker uten mulighet for armslag og innsatsvilje. Ja, vi kjenner alle melodien. Og den er blitt til en slager. Dette slår vel sterkest ut hos de velgere som er "praktisk historieløse" og ikke har noen selvopplevd erfaring med alternativene.

Vi kan bare trekke en konklusjon av dette: Arbeiderbevegelsen må gjøre en ekstra innsats for å vinne tillit hos unge mennesker. Vi må vinne ungdommen for å

slape et bredere grunnlag for Arbeiderpartiet og for å trygge velferdssamfunnet. Forholdet til de unge velgerne blir derfor nå en hovedoppgave for partiet. Fylkingen vil selvsagt fortsatt ha et hovedansvar for ungdomsarbeidet. Men oppgavene er nå så store at det er nødvendig at hele partiet engasjerer seg. Dette dreier seg både om politikk, organisasjon, arbeidsformer og kontaktflater. Politisk står vi overfor en rekke utfordringer. Det gjelder f.eks. fordelingspolitikken mellom aldersgruppene, i sysselsettingen og særlig det tidlige arbeidsliv, i skolens videre utvikling og kobling til arbeidslivet, og i boligspørsmålene. Det gjelder også de spesielle ungdomsproblemene som er tatt opp i Rønbeckplanen, og det gjelder rusgiftproblemene. Det dreier seg ikke bare

10.

om innsats for ungdom - enda mer gjelder det å mobilisere de unge til selv å engasjere seg, til selv å ta ansvar.

Hvor finner vi så forklaringene på vår tilbakegang? La oss her starte med å avvise de enkle forklaringene. Men samtidig skal vi ikke overse nettopp det forhold at så mange tror på de lettvinne løsningene. Mange mennesker har stemt på Høyre og Fremskrittspartiet fordi de tror det er mulig å sette skattene kraftig ned og beholde velferden - eller tilmed øke den.

Vi må bare slå fast at vi ikke har nådd ut med et realistisk bilde av virkeligheten. Den internasjonale økonomien er rammet av stagnasjon og tilbakeslag. Denne

krisen måtte få følger for vår utadvendte økonomi - vi har gått gjennom en omstilling fra høy til liten vekst i vår økonomi. Ansvar for en slik utvikling blir lagt på den regjering som sitter, og ikke på krisen ute.

Vi har hatt vekst - ja. Større enn i de fleste andre land. Men forventningene var enda større - og dette har Høyre systematisk utnyttet. Gjennom år fikk alle stadig høre om Arbeiderpartiets feilslåtte politikk, Arbeiderpartiets mislykte politikk. Vi har ikke hatt styrke nok til å slå en slik melodi tilbake. For sannheten er jo den motsatte - i en verden i krise er vi det vellykte unntaket.

12.-

Et nærliggende spørsmål blir da selvsagt: Har vi drevet dårlig politisk informasjonsarbeid - kanskje over en årrekke - når vi ikke belønnes av velgerne for så sterke resultater? Mitt svar er: Jeg tror ikke vi har gjort den delen av jobben godt nok. Vi har kanskje vært litt for "snille", "saklige" og "ansvarlige". Vi har ofte hatt mere enn nok med å arbeide ut og få flertall til politiske løsninger i en vanskelig og krevende tid. For liten oppmerksomhet har nok gått til å informere og forklare og til å argumentere imot våre politiske motstandere. Det har vært for lett å være opposisjon. Lavere vekst, økonomisk vanskelige tider ute og mange politiske belastninger har vært Arbeiderpartiets hverdag.

Regjeringen har fått belastningen med prisutviklingen og den reduserte veksten. Det har ikke hjulpet oss at situasjonen er langt alvorligere i land med borgerlig styre. Vi har ikke nådd fram med den erkjennelse som ligger i de økonomiske realitetene verdensøkonomien stiller oss overfor. Vi rammes av det som kan kalles "Her-og nå-loven" i politikken, den misnøye som skapes eller næres rammer den sittende regjering uansett årsakene til misnøyen. Derfor er det kanskje like riktig å snakke om en anti-regjeringsbølge som en høyrebølge.

I Frankrike kom Mitterand til makten. Bildet er ikke entydig. Det var mange utenlandske iakttagere som

14.

syntes det var merkelig at det skulle ligge an til skifte i Norge der regjeringen kunne vise til slike resultater. Den politiske hukommelse er kort og det internasjonale perspektiv oppleves ikke av de mange. Det store flertall av velgerne har aldri opplevd annet enn jevn og tildels sterk framgang.

Men vi skal ikke skylde på velgerne. Det er vår jobb å få fram budskapet, det er vi som må gi de politiske svarene, og det er vi som må formidle virkeligheten. Det er kvaliteten i vårt politiske arbeid, i vårt organisasjonsarbeid og i hele vår kontakt med velgerne som til syvende og sist er avgjørende. I dette arbeidet har vi bare våre egne krefter å stole på - og de krefter

vi kan utlese hos stadig større grupper gjennom et godt politisk og organisasjonsmessig arbeid.

Vi lever i en vanskelig verden - årsaksforholdene er ofte vanskelige å se. Det er fristende å tro på de enkle forklaringer. Vi vet nå at slike forklaringer som dem Høyre og Hagen har markedsført er en del av det politiske bildet. Vi vet at det er lett å spille opp til misnøye og gruppeinteresser. Det er skapt store forventninger. Ropene om krise slår tilbake med full tyngde på den nye Høyreregjeringen. VG uttrykker det slik: "Der Willoch har sådd vind, høster han nå storm". Høyre har forsøkt å gardere seg ved å vise til forsiktige programformuleringer og forbehold i valgkampens siste

16.

uker. Likevel vil de forventninger som Høyre har bygd opp gjennom år i presse, i naboskap, på arbeidsplasser, på stands og andre steder være en politisk realitet.

Vi i Arbeiderpartiet har et permanent problem: Den klart største del av pressen er borgerlig. Mens arbeiderpressen i landet har 25 prosent av opplaget, har vi under 8 prosent i Oslo. Vi gjorde et forholdsvist svakt valg i Oslo, og vi kunne under valgkampen registrere at stemningen var atskillig bedre i de fylker der vi har en sterk presse. Atmosfæren og pressebildet i Oslo er en av de viktige faktorer bak det bildet som også NRK sender ut over hele landet.

Det hjelper oss lite med objektiv statistikk eller ubildete iakttagere, hvis våre motstandere har mediamakt til å definere vår politikk som mislykket. Jeg er ikke i tvil om at denne mediamakt har vært stor. Den har heller ikke bare dreid seg om politikk -som de fleste vil ha i friskt minne fra de senere måneder.

I opposisjon vil det hjelpe oss noe at en del av pressen synes å være mot "vinnelaget" - uansett. Allerede kan vi merke en noe vennligere holdning i denne del av pressen.

Det er ikke nytt at regjeringsposisjon medfører slitasje. Den blir større i mindretallsposisjon der kompromisser

18.

er nødvendig - det tar tid og krefter, ikke minst når de økonomiske realitetene tvinger oss til dempning av vekst, forbruk og forventninger. Vi har ført en ansvarlig politikk. Den har stilt store krav. Vi har møtt de utfordringene vanskelige tider stilte oss overfor. Vårt langtidsprogram gir konkrete svar for de kommende fire år. Det gir sammen med arbeidsprogrammet et godt grunnlag for vårt arbeid i opposisjon.

Selv om misnøyen rammet oss, vil 70-tallet bli stående som et av de store reformtiår i vår historie. Vi tok store felles løft i bygging av sykehus, barnehager og skoler og trygging av alderdommen -antallet sykehjemsplasser ble fordoblet. Reallønnen steg med over 25 prosent.

Vi sikret gjennomføringen av en rekke saker der vi vet at borgerlig flertall ville gitt en annen utvikling. Vi har gjennomført Arbeidsmiljøloven, utvidet bedrifts-demokratiet og demokratisert bankvesenet. Vi sikret kvinnenes rett til å ta avgjørelsen om abort. Vi fikk en bedre likestillingslov. Syttitallet vil også bli husket som gjennombruddet for kvinnene i arbeidsliv og utdanning, i samfunnsliv og politikk.

Arbeiderpartiet opprettet verdens første miljøverndepartement for bevaring og forvaltning av våre naturressurser, for et renere og bedre miljø. I sum: Vi skapte et kvalitativt bedre samfunn, vi trygget og utdypet velferden.

20.

I en rekke land har vi under 70-tallet sett en markant sving mot høyre. Mange ser dette som et svar på en krise - når verden blir vanskelig faller man tilbake på de enkle løsninger. I den økonomiske politikken kommer dette til uttrykk gjennom monetarismen. Ved å styre pengepolitikken, skal andre problemer løses. I sosialpolitikken fremmes enkle moraliseringer. Ungdom i fortvilte sosiale kår får beskjed om å ta seg sammen. Den norske varianten finner vi hos Hagen: Slutt å sy puter under armene på de unge og send dem til Bjørnøya eller på anleggsarbeid om de ikke skikker seg ordentlig.

De enkle svar gir oppslutning - for en tid. For høyrebølgen er intet naturfenomen. Nå kommer reaksjonen på en

reaksjonar politikk. I England ser vi hvilken elendighet det fører til når en prøver å sette så enkle teorier ut i livet. Der eksploderer ungdommen i blind vold. Reagans honeymoon er over - de amerikanske arbeiderne laget for fjorten dager siden den største demonstrasjon i Washington siden Vietnam-krigen. Selv på aksjebørsen i New York kan vi nå registrere en sviktende tillit til Reagans politikk. Når velgerne ser at enkle svar ikke er svar, våkner de.

Mange vil forklare Høyres framgang gjennom endringer i yrkesstrukturen. Primærnæringene fortsetter å gå tilbake - om enn langsommere enn før. Industrisysselettingen stagnerer eller går tilbake - det er ikke noe særnorsk

fenomen. Det er privat og offentlig tjenesteyting som vokser - og vokser raskt. Arbeiderpartiet har ikke hatt samme oppslutning blant funksjonærer som hos arbeidere, fiskere og småbrukere. Men heller ikke dette er noen naturlov. De fleste som driver tjenesteyting er lønnstakere. Det er ingen objektive grunner til at disse gruppene skulle se Høyre mer som sitt parti enn Arbeiderpartiet. Vi har hatt og har fortsatt organisasjonsmessige problemer med å få disse gruppene i tale. Når de etter hvert vil oppleve avstanden mellom Høyres løfter og virkeligheten, får vi et bedre utgangspunkt for å nå fram med våre svar på de krav samfunnsutviklingen stiller oss overfor.

Og la oss minne hverandre om dette: En viktig kilde til Høyres framgang er deres organisasjonsarbeid. La oss alle erkjenne dette faktum Det er en innsats som har gitt resultater. Vi må på vår side gjøre en enda større innsats!

Jeg tror vi har gode muligheter for å styrke oss politisk og skape slik framgang at vi kommer tilbake ved valgene i 1983 og 1985. Men, og det er et viktig poeng som vi skal huske - vi skal ikke hå noen illusjoner om at vi kan få noe gratis. Våre oppgaver i opposisjon vil kreve et hardt og målrettet arbeid. Den politiske situasjon i Stortinget er uoversiktlig og uklar. Vi vet ikke hvordan de to såkalte støttepartier vil legge opp sin kurs. Vi vet ikke hvordan Fremskrittspartiets rolle overfor Høyre vil utvikle seg, og hvilke konsekvenser det kan få.

Kort sagt, - mer enn noensinne er det behov for en samlet og klar politisk linje i Arbeiderpartiets virke i og utenfor Stortinget. Det har vi alle muligheter for å sikre.

Vi kan slå fast: Grunnlaget for Arbeiderpartiets politikk er vårt prinsipp- og arbeidsprogram. Arbeiderpartiet har lagt politiske klare retningslinjer gjennom bredt og omfattende programarbeid.

Arbeiderpartiets sterke posisjon i etterkrigstiden har vært grunnlagt på to hovedfundament: Tillit og troverdighet. Det har vi skapt gjennom å utarbeide klare politiske budskap før valgene, og - når vi har fått mulighet til

26.
politisk innflytelse, en målbevisst oppfølging av våre saker så langt det har vært mulig ut fra de aktuelle politiske muligheter.

For at dette skal lykkes, trenger vi et aktivt politisk miljø og en løpende debatt om sentrale saker. Vi er helt avhengige av den arbeidsformen at det gjennom meningsbrytning utkrystalliseres løsninger og vedtak i aktuelle politiske saker. Det er også helt nødvendig å gjennomføre analyser og vurdere enkeltsakene løpende. Ikke noe program kan gi fasitsvar på ethvert trinn i samfunnsutviklingen. Programmene skal gi fundament for politiske behandling av enkeltsakene, de skal være rettesnor for vårt politiske skjønn.

27.
Vi opplever nå at selve solidaritetstanken blir trukket i tvil. Vi vil verne om velferdssamfunnet. Slå ring om velferdsstaten. Vi har vært selve drivkraften bak byggverket. Da må vi også sette oss som mål å være drivkraften i vedlikeholdsarbeidet. Arbeiderpartiet må selv greie fornyelsesoppgavene. Ikke drevet av motkrefter og angrep på fellesskapstanken - men for å holde den aktivt og engasjert vedlike i folks øyne og folks hverdagserfaring. Vi har startet arbeidet med nasjonal helseplan. Vi må spørre om hvordan vi sikrer maksimal bruk av de ressurser, menneskelige og økonomiske som går inn i vår helse- og sosialpolitikk. Det er vår troverdighet det står om. Vi har stolte tradisjoner som bevegelse. Det er tilliten og troen på solidaritet og fellesskap det står om.

Om vel to uker går vi over i opposisjon. Våre muligheter til å påvirke utviklingen i det norske samfunnet blir mindre. Men vi er fortsatt det klart største partiet, og den sterkeste politiske kraft i vårt land. Vi får en sterk og politisk godt skodd stortingsgruppe. Vi vil bruke de muligheter vi har for innflytelse. Vi vil fremme våre programsaker og vårt syn på alle områder.

Det vi nå kan fastslå, er at den sprik som faktisk finnes mellom de borgerlige partier på en rekke områder, og som vi har pekt på, den består. I hvilken grad dette fører til handlingslammelse, får vise seg. Vi har også sagt at vi skal føre en saklig opposisjon, vi skal ikke dømme Høyre på deres gjerninger før gjerningene er

29.

begått. Vi har tid til å vente. Og vi vil se vårt ansvar og vår politikk i sammenheng.

Jeg har etter valget pekt på den situasjon som nå foreligger i Stortinget, og karakteren av det parlamentariske grunnlaget for en Høyre-regjering. Vi kan konstatere at Høyres eget utgangspunkt er vel en tredjedel av Stortingets mandater. En tredjedel som ligger til høyre i Stortingets samlede politiske bilde. Det kan ikke uten videre sammenliknes med den situasjon vi har hatt under våre regjeringer de siste to perioder. Dessuten hadde ikke vi noen samarbeidsavtale eller noen form for "fellesprogram" med noe annet parti.

Høyre danner regjering med garantier fra de to mellompartier og med passiv støtte fra Venstre. Det er det politiske grunnlag for regjeringen. Det ansvaret har mellompartiene faktisk tatt på seg.

I en lang rekke vesentlige saker står mellompartiene langt nærmere Arbeiderpartiet enn Høyre. Vi har hatt en situasjon i Stortinget der vi gjennom åtte år har kunnet konstatere at mellompartiene og Høyre ikke en eneste gang har stått sammen om felles skatteopplegg. Mellompartiene har til dels formet ut sine egne forslag med prinsipielle toner fjernt fra Høyres enstonige skattelettelses-sang. Eller også - stått sammen med Arbeiderpartiet.

Ingen år har mellompartiene kommet med forslag om

31.

reelle lettelser for alle. Det er det viktig å merke seg, etter et valg der nettopp løftene om betydelige skattelettelser til alle har vært Høyres hovedbudskap. De fortalte at det er mulig samtidig å øke bevilgningene, stramme finanspolitikken, senke skattene og redusere inflasjonen. Nå får Høyre anledning til å sette denne hittil ukjente kombinasjon ut i livet.

Både innenfor Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre er det politiske strømninger som ønsker samfunnsstyring og utjevning av levekår. Det er en vilje til stede for å ta i bruk virkemidler for å sikre en slik utvikling. Vi finner eksempler innenfor distriktspolitikk, i økonomisk politikk, i utviklingshjelp og i kultur- og sosialpolitikk.

Vi vil på en del felter finne at de plasserer seg i nærheten av oss i fordelingspolitikken, i synet på samfunnsplanlegging og i viljen til forsvarlig ressursforvaltning. På alle disse viktige områder står mellompartiene ofte langt fra Høyres tiltro til markeds-krefter. Dette er den faktiske situasjon i Stortinget. Det er på dette grunnlag vi kan konstatere at det politiske tyngdepunkt i Stortinget i mange spørsmål vil ligge i skjæringspunktet mellom Arbeiderpartiet og mellompartiene.

Som jeg har understreket tidligere: Det er ingen grunn for Arbeiderpartiet å stake ut politiske retningslinjer ut fra taktiske vurderinger om forholdet til andre

partier. Programmene våre forteller hvilken politikk vi vil føre.

Men vi kan ikke støte partier fra oss fordi om de ønsker å gi våre politiske saker sin tilslutning. Vi skal heller ikke gå bort fra våre standpunkter fordi om de får oppslutning fra partier som kanskje ikke deler vårt ideologiske grunnsyn. Den viktigste oppgave for oss også i opposisjon blir å få gjennomført mest mulig av våre politiske programmer. Vårt arbeid må være rettet mot å styre samfunnsutviklingen i tråd med vår egen politikk.

Vår politikk er en helhet. Den kommende Høyre-regjering må ikke regne med vår støtte til enkeltsaker dersom andre vesentlige og prinsipielle sider ved saken står i strid med vårt partis oppfatning.

Vi skal sørge for at det ikke blir mulig å trekke ut enkeltpunkter som delvis faller sammen med våre politiske standpunkter, og ved hjelp av et slikt byggekloss-system forsøke å vri kursen innenfor viktige politiske områder.

Forsøk på slike manøvreringer innen viktige politiske områder som f.eks. kulturpolitikk, sosialpolitikk, industri- og distriktspolitikken, foruten i oljepolitikken, som jeg tidligere har understreket. Det skal vi sørge

35.
for blir avdekket og stoppet. Det er f.eks. slett ingen selvfølge ut fra vår oljepolitikk at vi skal følge opp eventuelle forslag fra Høyre som er i tråd med vårt syn på investeringstakten, men stikk i strid med vårt prinsipielle syn på styring og organisering. Vi må legge stor vekt på å unngå undergraving av så sentrale deler av vår nasjonale ressursforvaltning - gjennom nye innslag av privatisering og svekkelse av den nasjonale styringen og eiendomsretten.

Arbeiderpartiet går nå til en ny og krevende oppgave. Våre ressurser og muligheter vil bli sterkt redusert. Hele det apparat som sentralforvaltningen utgjør må vi nå greie oss uten. Det stiller sterke krav til vår

36.
fantasi og tenkning hvordan vi best skal kunne kompensere dette ressurstap.

Jeg tror det er muligheter til å bygge opp en organisasjon og et nytt grunnlag som kan gjøre det fortsatt mulig å prege den politiske utvikling i Norge.

Vi vet at vi har store ressurser! Nær en million mennesker ga oss tilslutning i valget. Blant disse er det store grupper som vi kan trekke til oss og som kan bidra i vår innsats i tiden framover. Vi må bare finne de rette måter og de rette svar på hvordan vi best skal kunne greie det. Det samme gjelder vår parti-organisasjon. Her ligger det store muligheter til aktiv og målrettet innsats til beste for våre politiske mål.

ORGANISASJONSARBEIDET

Vårt arbeid vil i opposisjon som når vi har regjeringsansvar bestå i å gi politiske svar på de spørsmål og situasjoner vi møter, utforme løsningene og møte utfordringene. Vi skal finne svarene, vi skal forme dem og vi skal formidle dem til velgerne. Dette viser at organisasjonsarbeidet ikke kan isoleres fra det politiske arbeid - det er to sider ved samme sak. Den politiske situasjon er for dette landsstyret og denne gruppa ikke minst Arbeiderpartiets situasjon. Aller fremst i våre tanker er hvordan vi best, sikrest og raskest kan styrke vårt eget politiske arbeid som bevegelse. Da kreves samspill, mobilisering av alle ressurser, fantasi og arbeidsglede.

38.

Det er mobilisering i bredden og i dybden som nå vil gi resultater.

Vi vet at vi nå må satse på å styrke organisasjonsarbeidet. Dette var bakgrunnen for at Sentralstyret på det første møtet etter valget satte ned et organisasjonsutvalg med Bjørn Skau som formann. Det er nå alles sak å engasjere seg direkte og konkret i organisasjonsspørsmålene. En levende organisasjon bygger på at mange tar initiativ, at mange kjenner ansvar, at mange prøver seg fram med nye arbeidsformer. Vi bør derfor legge opp til et samspill med organisasjonskomiteen. Det vil være viktig med konkrete utspill for å trekke partiorganisasjonen med under selve prosessen.

Skolering blir et viktig stikkord. Vi har Sørmarka som er en god skole for trening av fagbevegelsens tillitsvalgte. Men vi savner atskillig i partisammenheng. Og det er helt avgjørende at vi har mange partiarbeidere som kjenner programmene, som kjenner politikken og som kan gi svar på alle de spørsmål folk stiller. Dette er en utfordring partiet og fagbevegelsen nøye bør gjennomdrøfte.

Skolering betyr mange ting. Vi har den ideologiske skolering. Her har vi et meget godt utgangspunkt i det nye prinsipp-programmet og det materialet som ble utarbeidet av komiteen og avdelingene under dette arbeidet. Dette materialet skal vi utnytte i vår skolering og utadvendte virksomhet. Materialet vil nå bli bearbeidet

40.

for studieformål. Det er viktig å arbeide med de ideologiske spørsmål. Det gir styrke at vår politikk er forankret i et grunnsyn, i et verdisyn.

Mange av de erfaringene vi har hatt - om de verdier som nå slår igjennom - også i solide tidligere Arbeiderpartikretser, viser at vi her står overfor en påtrengende oppgave. Det kreves en gjennomtenkt ideologisk og verdimessig offensiv.

Vår politikk henger sammen. Vi er et ansvarlig parti som ikke samler stemmer gjennom overbud og løfter som sprenger helheten. Men det er ikke nok at det er slik - velgerne må også få vite dette. Da må de som skal bære

fram budskapet være så godt skolerte at de kjenner og opplever sammenhengene - først da kan de formidle dem videre til andre.

Dermed er det også sagt at det må være sammenheng mellom den ideologiske skoleringen og informasjonsarbeidet om de aktuelle politiske sakene. De gode erfaringene med informasjonssentralen under valgkampen skal vi ta vare på - partiets informasjonsarbeid er en kontinuerling oppgave. Det siste nummeret av Perspektiv var et glimrende eksempel på hvordan det kan gjøres. De som er med og former politikken må ta et direkte medansvar for presentasjonen innad og utad - for utformingen av pressemeldinger, brosjyrer og trykksaker.

Vi skal føle folk på pulsen - og de skal oppleve oss. Engasjement og innlevelse i egen og andres hverdag. Det bør være vårt merke.

Skoleringen gjelder ikke minst det organisasjonsmessige arbeidet. Vi må ruste opp det tradisjonelle partiarbeidet. I alle fall i byene må rodesystemet gjenoppbygges. Arbeiderpartiets ansikter må være kjent av alle i et lokalmiljø. De må bygge opp tillit, sympati og kontakt. Da må vi gi dem oppgaver, politisk stoff som er enkelt, poengtert og interessant. Da må de som driver arbeidet lokalt, i lag og kommunepartier få konkret veiledning og støtte - gjennom håndbøker, gjennom kurs og samlinger. Vi må ta vare på de gode erfaringer og ideer og systematisk

formidle dem videre. Vi skal også ta opp det som slår feil, analysere hvorfor det gikk galt for å unngå gjentakelser. Det skaper trygghet at vi er åpne om de dårlige erfaringene - slik at ikke den enkelte blir alene med en følelse at det var noe som ikke lyktes.

Fylkespartiene står sentralt i vårt arbeid. Vi må bygge opp fylkespartiene slik at de kan ta et større ansvar innenfor helheten. Partiet sentralt er avhengig av en sterk fylkesorganisasjon og et klart ansvar i forhold til hele det lokale partiarbeidet. Ikke minst må fylkespartiene bli enda bedre instrumenter for å samle og formidle de politiske impulser fra grunnplanet.

44.

Fylkespartiene må kjenne politikken og beherske presentasjonen. De må ha et sentralt ansvar i formidlingen av erfaringene - de gode og de dårlige mellom leddene på grunnplanet. De vil også stå sentralt i det viktige arbeidet det nå vil være å styrke det faglige-politiske samarbeidet, fra grunnplanet av.

Utviklingen av arbeidsformene og beslutningsprosessene i partiet står sentralt. Jeg er overbevist om at gode saker er blitt dårlige saker fordi vi ikke hadde gjennomarbeidet dem godt nok - verken innholdet eller presentasjonen. Vi må på forhånd vite hva vi skal svare når de vanskelige spørsmålene kommer. Gode saker er ikke nok - vi må ha så mange tusen som kjenner dem godt

nok til at vi vinner slaget over kaffeloppen og hagegjerdet. Det er der slaget står til sjuende og sist.

Jeg skal ikke innby til debatt om enkeltsaker, men vil bare illustrere det jeg her sier med eksempler som rentetaket, karakterer i skolen, kriminalmeldingen. Dette er saker som Høyre har greid å score på - mindre på grunn av realiteten i sakene enn fordi de maktet å skape angst og usikkerhet hos mange mennesker om hvilke følger dette ville ha for dem. Hovedintensjonene i disse sakene var gode. Men det var enkelte sider og fremfor alt formidlingen utad vi ikke fikk til - derfor ble det som kunne og burde vært gode saker til dårlige saker.

Hvis våre aktive partiarbeidere ute faktisk føler at de ikke greier å formidle vår politikk på ett eller flere områder på en overbevisende måte - kanskje er de heller ikke istand til å overbevise seg selv? - da er det noe som er galt. Enten med politikken. Eller med presentasjonen. Eller begge deler.

Det er bare et svar på dette: Grundigere gjennomarbeiding av alle saker, bedre forberedelse og klarere svar når vi skal ut og slåss for dem i hverdagen.

Vi har en stor jobb foran oss. Den er også morsom og spennende. La oss ikke glemme det. Det oppgaven består

i er å vende en opinion, å endre grunnleggende oppfatninger hos store deler av velgermassen. Det er en jobb vi må gjøre hver dag - og gjøre bedre - men systematisk. Vi må gjenskape de tusener av budbærere i alle nærmiljøene og på alle arbeidsplassene. Det er en krevende kontakt og informasjonsoppgave vi her skal makte og møte aktivt. Vi må fornye våre møter. Vi skal ikke holde møter for hverandre, men for andre.

Gjennom tiår var det Arbeiderbevegelsens styrke å ha en organisasjon som fungerte helkontinuerlig - ikke bare som valgkammobilisering. Forskningen om meningsdannelse viser at det viktigste skjer mellom valgene. Det er da en får forankret store grupper, selv om de løser

48.

blader kan feies med av valg vinden. Ikke minst viktig er det å formidle politiske fortolkninger: å spre fra partipressen og partimøtene via munn-mot-munn vårt syn på hva det er som skjer politisk. I opposisjon blir det enda viktigere fordi vi mister det automatiske overtak det gir å ha regjeringsmakt og departementer - med de muligheter det gir for initiativ, styring og gjennomslag i media.

Utredningsarbeidet blir vanskeligere når vi ikke lenger har tilgang til den store fagkunnskapen som ligger i sentraladministrasjonen. Vi ikke bare mister den, den vil nå bli brukt mot oss. Derfor må oppbyggingen av et alternativt utredningsmiljø til departementene gis

høyeste prioritet om vi skal komme på offensiven og holde på initiativet i norsk politikk. Da vi drøftet dette i Sentralstyret, var det enighet om at dette ikke bare skal skje her i Oslo. Mange steder rundt i landet vil det være grunnlag for å få igang grupper som kan utføre konkrete oppdrag - i kontakt med fylkespartiene, landspartiet og stortingsgruppa.

Når jeg er så opptatt av å trekke med andre deler av landet og av ulike miljøer inn i tankearbeidet og programarbeidet, er det fordi vi vet at virkelighetsoppfatningen og perspektivet ofte blir annerledes lenger borte fra Løvebakken og Youngstorget. Den virkeligheten, det perspektivet, den fantasien må vi fullt ut dra lærdom av og nytte av.

50.

Dette kan både gi oss verdifull hjelp i konkrete saker, og trekke til oss og aktivisere folk som har noe å bidra med. Det er ikke minst viktig å finne arbeidsformer som kan utløse initiativ og arbeidskraft om saker folk er engasjerte i. Mange av dem vil ønske noe mer enn et medlemskort - de vil ønske et politisk handlingsfelleskap.

La oss aktivt invitere til motforestillinger. Vi må alltid være så godt forberedt og så gjennomtenkt i våre politiske grunnholdninger og praktiske løsningsforslag - at vi både kan si hva vi vil - og hvorfor.

Vi bør nå legge mer vekt på avgrensede utredningsutvalg som får konkrete oppdrag av Sentralstyret. Nå vil det

f.eks. være aktuelt å mobilisere folk til å se på skatte- og fordelingspolitikken parallelt med den offentlig oppnevnte skattekommisjonen. Jeg tror også det er behov for å se på helse- og sosialpolitikken i tiden som kommer. Våre erfaringer viser også at vi bør se på de ønskelige programutvalg som et særlig ansvarsområde, direkte knyttet til programkomiteens arbeid.

Det er ikke tale om å lage nye beslutningsorganer - men å utvikle arbeidsformer som gjør tilsiget av ideer større, som øker vår samlede slagkraft. Erfaringene fra arbeidet med prinsipp-programmet bekrefter at det kommer viktige og vektige bidrag fra mange kanter.

Vi må også bygge opp grupper som kan støtte Stortingsgruppa i dens arbeid. Også i utvalgs- og utredningsarbeidet er det viktig å skape sammenheng og helhet. Vi må unngå arbeidsformer der arbeidet får karakter av ønskelister - da legger vi opp til skuffelser og indre slitasje hos dem som har formet forslag det ikke kan være dekning for. Vi skal ikke drive opposisjonspolitikk gjennom overbud. Det er fremdeles gyldig slik Trygve Bratteli formulerte det: Vi skal ikke foreslå noe i opposisjon som vi ikke kan stå for i posisjon. Dette kan vi forebygge både ved å gi oppdrag som går på tvers eller utover de vanlige sektorinndelingene - og ved å definere oppdragene slik at det blir arbeidet innenfor realistiske rammer økonomisk og på andre måter. Vi må unngå arbeidsformer som bygger opp forventninger vi ikke kan innfri.

Vi må legge vekt på helheten i vårt politiske budskap. I en komplisert verden er menneskenes behov for forankring, forståelse og sammenheng stor.

Samspill er et nøkkelord for arbeidet med saker, med politikk og med organisasjonsspørsmål. Vi merker svakhetene ved den sektorinndeling vi har arvet fra departementsinndeling og stortingskomiteer.

Vi må derfor bruke tid og omtanke for å få samspillet til å fungere best mulig. Kvaliteten i det arbeidet vi gjør er sentralt - at forslagene er gjennomtenkte og at de derfor også holder vann når våre motstandere går løs på dem. En viktig side ved kvaliteten er at mange

har vært med på formingen av våre politiske svar, slik at de kjenner dem som sine, kjenner begrunnelsene og er istand til å kjempe dem fram i opinionen. Jo flere vi trekker med, jo bedre ideer og jo større slagkraft i formingen og formidlingen av vår politikk.

Men la oss også ta med at partiet skal fungere som et sosialt miljø. Arbeidsfelleskap og sosialt fellesskap er noen av de sterkeste motiveringskrefter vi kjenner. Det er blant annet dette jeg sikter til når jeg snakker om arbeids- og møteformer. Det er lov å lage fester og sammenkomster for festens og sammenkomstens egen skyld. Arrangementer der barna er med og opplever noe fint sammen med de voksne. Arbeidsformer som skiller familiene

i helgene og på kveldstid kan ta på overskuddet. Alt dette kan tilrettelegges gjennom formidling av ideer og informasjon fra sentralt hold, men det er i nærmiljøet det gode partilivet må blomstre. Vi får folk med oss når de opplever arbeidet i organisasjonene som verdifullt og givende - politisk og sosialt.

Den viktigste drivkraft og inspirasjon vi har, er troen på vår politikk: Vi vet at det er våre grunnleggende ideer og vår politikk som er svaret på de problemer vi møter i det moderne samfunnet. Den internasjonale krisen og den tekniske utviklingen krever mere solidaritet, ikke mindre. Problemene for barn og ungdom, for enslige og gamle krever mere fellesskap, ikke mindre. Vanskene

56.

i samfunnsutviklingen krever bedre samfunnsmessig styring, ikke svakere.

Det norske folk ønsker en videre utvikling av velferdssamfunnet. De regner med den sosiale tryggheten. De ønsker en politikk som prioriterer "Arbeid for alle". Når så mange stemte Høyre, var det også fordi mange regnet med som gitt at man kunne få tryggheten og den fulle sysselsettingen, og samtidig mere i sin egen lomme og mindre av alle reguleringer. Her vil virkeligheten rydde opp i mange drømmer og forhåpninger. Vi sa det i valgkampen. La meg gjenta det nå: Vi får ikke mer for mindre. Hvem er det forresten som kjemper for unødige reguleringer? Ikke noe vettig menneske. Ikke Arbeider-

partiet. Nå skal loftene og forespeilingene innfris. Forventningenes tid er kommet. Jeg tror vi trygt kan regne med: Løftepolitikken har sin pris.

Vi vil føre vår linje videre - vi står ved at velferds-samfunnet og full sysselsetting krever noe av oss - i vilje til å betale skatt, i vilje til å ta felles løft, i vilje til å støtte de reguleringer som er uomgjengelig nødvendige om vi vil føre videre en utvikling som gir trygghet og likeverdige kår.

Vi ønsker et mer rettferdig, et mer solidarisk samfunn. Det skal vi få fram for alle grupper i dette samfunn. Da vil vi igjen få den oppslutning som gjør det mulig å sette vår politikk ut i livet.